

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2020

A kutató neve	
Dr. habil. Balogh F. András	
A kutatás témája	
Kolozsvári értelmiségiek titkosszolgálati megfigyelése	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Románia: Kolozsvár és Bukarest
intézmény(ek)	Titkosszolgálat Archívuma (CNSAS) Bukarest, Jakabffy Alapítvány Kolozsvár, magángyűjtemények (Gáll Ernő, Kántor Lajos)
A kutatás ideje	
2020 július-augusztus-szeptember	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
A különböző archívumokban a Korunk szerkesztőségére, valamint Gáll Ernő, Balogh Edgár és Kántor Lajos írókra vonatkozó anyagokat tekintettem át. Ezek a titkosszolgálati anyagok a negyvenes évek végén kezdődnek és 1989-ig követik nyomon a megfigyelt értelmiségieket. Az anyag – mai szempontból – nagyon redundáns és egyenetlen, ugyanis ezek a dokumentumok a „célszemély” teljeskörű megfigyelését, a kapcsolati hálójuk feltérképezését és gondolataik kikémlését szolgálták. A kutatás fontos felismerése, amit eddig még nem elemzett a szakirodalom, hogy <i>a titkosszolgálat aktívan belenyúlt a romániai irodalmak életébe</i>, a megfigyelt személyeket a beépített embereken keresztül befolyásolni kívánta, ál- és rémhírek terjesztésével ellenségeskedést és bizalmatlanságot kívánt szítani, ezzel is gyengítve a szerkesztőségek, szellemi műhelyek színvonalát, illetve így fojtva el az önálló gondolkodás csíráit. A kutatás csak a Korunkra vonatkozott ugyan, ahol felleltem akcióterveket, azonosítottam beépített embereket, ám a Korunk anyagából leszűrte következtetéseket összehasonlítottam a német irodalom képviselőiről készült anyagokkal (pld. Herta Müller, Johann Lippet, Wolf von Aichelburg és a fordító, a kultúrák között álló Rudolf Schuller): a hasonlóság szembeszökő volt. Az anyag áttekintése közben találtam olyan pontokat, eseményeket, helyzeteket, amelyek elemzése értékes adalék, sőt kiegészítése is a romániai magyar irodalom eddig ismert történetének. Ilyen például Kányádi <i>Halottak napja Bécsben</i> c. versének keletkezése, amely nyomon követhető és alkotáslélektani momentumokat tesz megfoghatóvá, a szocialista és baloldali gondolat felemelkedése és bukása, a vers műfajának társadalmi elismerése.	

A kutatás módszere

Az anyaghoz elsősorban holisztikus módszerrel közelítettem, az egyes eseményeket a célszemélyek teljes portréjából kívánom értelmezni. A kor megértéséhez az irodalomszociológiai módszer nyújtott fogódzót.

Döntő fontosságú volt a Barabási Albert-László által ismertté tett *hálózat kutatási módszer* és szemlélet, amely a kapcsolati hálót térképezi fel először, majd ezekből vezeti le a személyek reakcióit, cselekvéseit. Barabási módszerének alkalmazásakor viszont adaptációs korrekciókra volt szükség, ugyanis a titkosszolgálati anyagok eleve egy előfeltevésből indultak ki, amelyek a teljes optikát eltorzították. Ilyen ordítóan neveltséges és egyben elszomorító előfeltevés volt a koncentrációs látást megjárta Gáll Ernőt magyar nacionalistának és irredentának beállítani, miközben ezt egyetlen nyilatkozata és a 20 könyvében megfogalmazott gondolatok nem támasztják alá.

A kutatás végeredménye egy kiindulási pont, ami szintén módszertani kérdés: Ezekből az anyagokból és kétes értékű dokumentumokból csak szigorú forráskritika után szabad következtetéseket levonni. Am ismeretük szükséges, mert fontos adalékok nyerhetők ki belőlük a romániai magyar irodalom életének megértéséhez. A továbbiakban szükségesnek látom ezen dokumentumok integrációját az irodalomtörténetírásba.

A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek

A kutatás témájáról publikáltam egy tanulmányt:

Balogh F. András: *Megjegyzések a román titkosszolgálati iratok kutatásához*: Balogh Edgár és a Korunk példája. In: BETEKINTŐ 14 évf, 3 szám, p. 57–72 (2020) DOI: 10.25834/BET.2020.3.3; https://betekinto.hu/hu/szamok/2020_3

A Babes-Bolyai Tudományegyetem német szakos diákjainak tartottam előadást a Teams-ben 2020 novemberében „Titkosszolgálat és irodalom” címmel.

A pályázattal megvalósult kutatóút alatt fogalmazódott meg bennem – kollégákkal, más kutatókkal beszélgetve – egy Gáll Ernő-kötet kiadásának a terve. A kötet a Gáll Ernővel folytatott beszélgetéseket, interjúkat tartalmazza. A kötet kiadására pályázatot nyújtottam be, pozitív döntés esetén a megvalósulás éve 2021.

Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek (beleértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

A Bukarestben székelő titkosszolgálati Archívumba (cnsas.ro) hónapokkal a kutatási út előtt kell bejelentkezni, mert a kutató akkreditálása hónapokat, a keresett dokumentumok fellelése és olvasásra történő kiszolgálása heteket vesz igénybe. A kisebb, magánjellegű archívumokkal történő kapcsolatfelvételre elég az előzetes 1-2 hét.